

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยทั้งในส่วนของเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และในส่วนของเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารของวัดไผ่ล้อม โดยทำการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ในช่วงที่ 1 หลวงพ่อพูลเป็นเจ้าอาวาส และช่วงที่ 2 คือ พระน้ำฝนโดยมุ่งศึกษาในประเด็นของสื่อบุคคลในกลยุทธ์ด้านต่าง ๆ ได้แก่ กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการจัดการภายในวัดไผ่ล้อม กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา กลยุทธ์การสื่อสารภายนอกวัดไผ่ล้อม และศึกษาความคิดเห็นของคนในชุมชนหน้าวัดไผ่ล้อมที่มีต่อสื่อบุคคลในการพัฒนาของวัดไผ่ล้อม จากการวิเคราะห์ข้อมูลและทบทวนวรรณกรรมรวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า หลวงพ่อพูลและพระน้ำฝนมีวิธีการในการสื่อสารในด้าน ๆ ที่แตกต่างกัน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

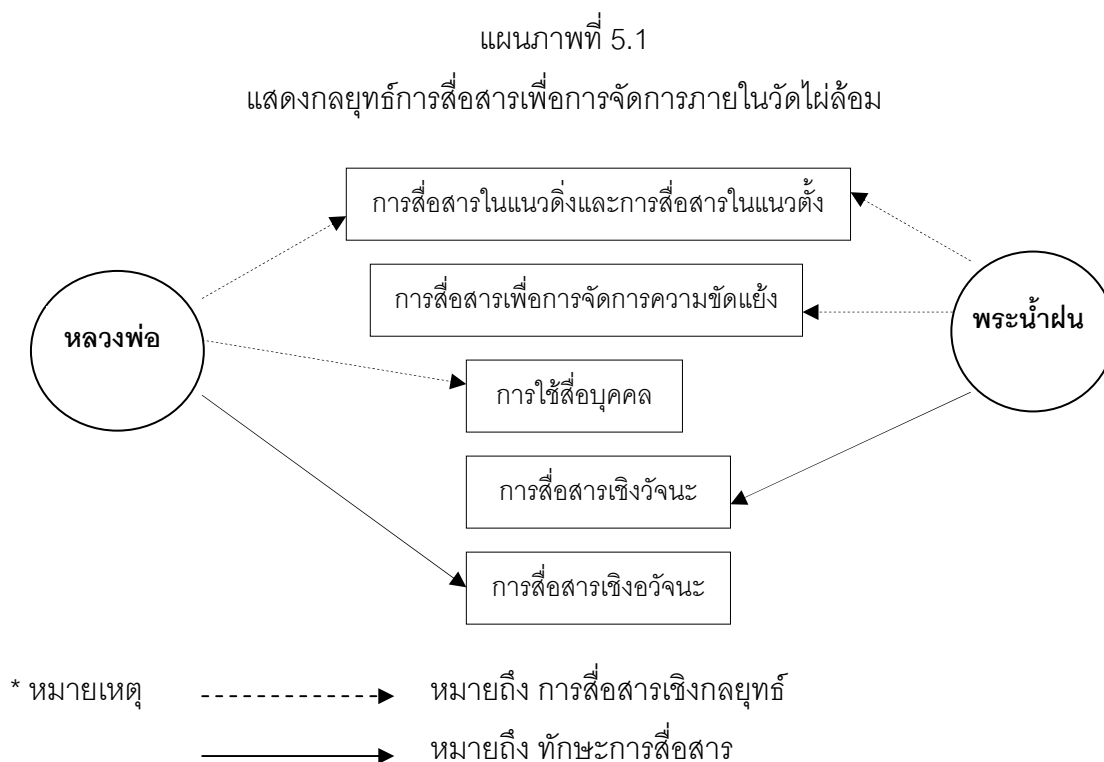
สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการพัฒนาวัดไผ่ล้อมนั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ซึ่งแบ่งเป็น 4 ประเด็นหลัก ๆ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสื่อบุคคลในการใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการจัดการภายในวัดไผ่ล้อม
2. เพื่อศึกษาสื่อบุคคลในการใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
3. เพื่อศึกษาสื่อบุคคลในการใช้กลยุทธ์การสื่อสารภายนอกวัดไผ่ล้อม
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของคนในชุมชนหน้าวัดไผ่ล้อมที่มีต่อสื่อบุคคลในการพัฒนาของวัดไผ่ล้อม

1. กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการจัดการภายในวัดไผ่ล้อม

กลยุทธ์ที่หลวงพ่พูลและพระน้ำฝนใช้ในการสื่อสารเพื่อการจัดการ สามารถสรุปได้ตามภาพดังนี้

สามารถสรุปผลการวิจัยได้เป็น 2 ประเด็น คือ

- 1.1 การสื่อสารเชิงกลยุทธ์
- 1.2 ทักษะการสื่อสาร

1.1 การสื่อสารเชิงกลยุทธ์

หลวงพ่พูลและพระน้ำฝนมีกลยุทธ์ในการสื่อสารเพื่อการจัดการวัดโดยการใช้การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ที่ทั้งเหมือนและแตกต่างกัน คือ ใช้การสื่อสารเพื่อการจัดการในองค์กรที่มีลักษณะการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารเหมือนกันและมีหลักการบริหาร จัดการงานภายในวัดที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ข้อสังเกตเพิ่มขึ้นว่า ในสมัยหลวงพ่พูลไม่มีการใช้การสื่อสารเพื่อการจัดการความขัดแย้ง ซึ่งจากการเก็บข้อมูลผู้วิจัยพบว่า ในสมัยหลวงพ่พูลนั้น พระลูกวัด และ ลูกศิษย์วัด ไม่มีการประพัตินนอกนอกกฎระเบียบของวัด หรือมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งภายในวัด

เพราะนอกจากในช่วงที่หลวงพ่อบุญเป็นเจ้าอาวาส ลูกศิษย์วัดยังมีไม่มากเท่าในปัจจุบัน ทำให้ปกครองได้ง่ายมากขึ้นแล้วนั้น ส่วนใหญ่พระลูกวัดและลูกศิษย์ ต่างก็มีความเกรงใจในหลวงพ่อบุญมาก เพราะเนื่องจากท่านเป็นพระผู้ใหญ่และท่านจะพูดเสมอว่า ต้องมีความสามัคคี ห้ามทะเลาะกัน ใครทะเลาะกันแสดงว่าไม่ใช่ลูกศิษย์ของท่าน สำหรับในสมัยพระน้ำฝนนั้น เมื่อเริ่มมีพระลูกวัด และลูกศิษย์วัดเพิ่มมากขึ้น ตามภาระงานที่มากขึ้น ทำให้เกิดความขัดแย้งภายในวัดได้ ซึ่งพระน้ำฝนมีวิธีการสื่อสารแบบประสานประโยชน์ เพื่อเป็นการรักษาสัมพันธภาพของทั้งสองฝ่ายไว้ ทั้งนี้ลักษณะหนึ่งที่มีความเหมือนกันทั้งในสมัยของหลวงพ่อบุญและพระน้ำฝนนั้น ก็คือ กฎระเบียบข้อห้ามในการอยู่วัด เรื่องแรกคือ ยาเสพติด เนื่องจากทั้งหลวงพ่อบุญและพระน้ำฝนเป็นผู้ที่ไม่นิยมเรื่องของยาเสพติดเป็นอย่างมาก รวมไปถึงพระลูกวัดและลูกศิษย์ทุกคนต้องมั่งงานทำ และต้องมีความขยัน ทั้งนี้ทั้งหลวงพ่อบุญและพระน้ำฝนต่างได้รับอิทธิพลมาจากชีวิตในวัยเด็กที่มักขยันหมั่นเพียร ทั้งในเรื่องของการศึกษาหาความรู้ และการทำงาน ทำให้ท่านทั้ง 2 ให้ความสำคัญแก่พระลูกวัดทั้งในเรื่องของการเรียนพระธรรมวินัยและการขยันทำงานภายในวัด ลักษณะการไหลเวียนข้อมูลข่าวสารสื่อสารที่ท่านเจ้าอาวาสทั้ง 2 รูปใช้นั้นเหมือนกัน คือ

1. การสื่อสารจากผู้บังคับบัญชาไปยังบุคลากรระดับต่าง ๆ หรือการสื่อสารในแนวดิ่ง (Downward Communication) คือ มีการสั่งงาน การสื่อสารเพื่อบอกข่าวคราวความเป็นไปให้พระลูกวัดทราบ ถ้าไม่บอกกล่าวด้วยตัวเอง ก็จะใช้วิธีการบอกผ่านพระเลขาเพื่อแจ้งข่าวให้พระลูกวัดทราบอีกทีหนึ่ง

2. การสื่อสารจากบุคลากรระดับต่าง ๆ ไปยังผู้บังคับบัญชา หรือการสื่อสารในแนวตั้ง (Upward Communication) คือ การสื่อสารจากพระลูกวัดหรือลูกศิษย์วัดนำข่าวสารไปแจ้งให้พระเจ้าอาวาสทราบ

การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารทั้งสองลักษณะนี้ ทำให้หลวงพ่อบุญและพระน้ำฝนสามารถรับรู้เรื่องราว ความเป็นไปภายในวัดได้ครบถ้วน

นอกจากนี้กลยุทธการสื่อสารที่ทั้งหลวงพ่อบุญและพระน้ำฝนให้เหมือนกันก็คือ การใช้ตนเองเป็นสื่อบุคคลในการสื่อสาร แต่ลักษณะการสื่อสารนั้นมีความแตกต่างกัน ตามบุคลิกลักษณะตนเอง ดังผลการวิจัยในส่วนของการใช้ทักษะการสื่อสาร

1.2 ทักษะการสื่อสาร

หลวงพ่อบุญและพระน้ำฝนใช้ทักษะการสื่อสารในการสื่อสารเพื่อการจัดการวัดที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ในขณะที่หลวงพ่อบุญท่านใช้ตนเองเป็นสื่อบุคคลในการสอน ในแบบอวัจนภาษา คือ การปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างแทนการพูดจาสื่อสารตรงไปตรงมา โดยที่ไม่ต้องมีการพูดโน้มน้าวใจ หรือการสั่งการ แต่พระน้ำฝน เลือกใช้ตนเองเป็นสื่อบุคคลในการสื่อสาร

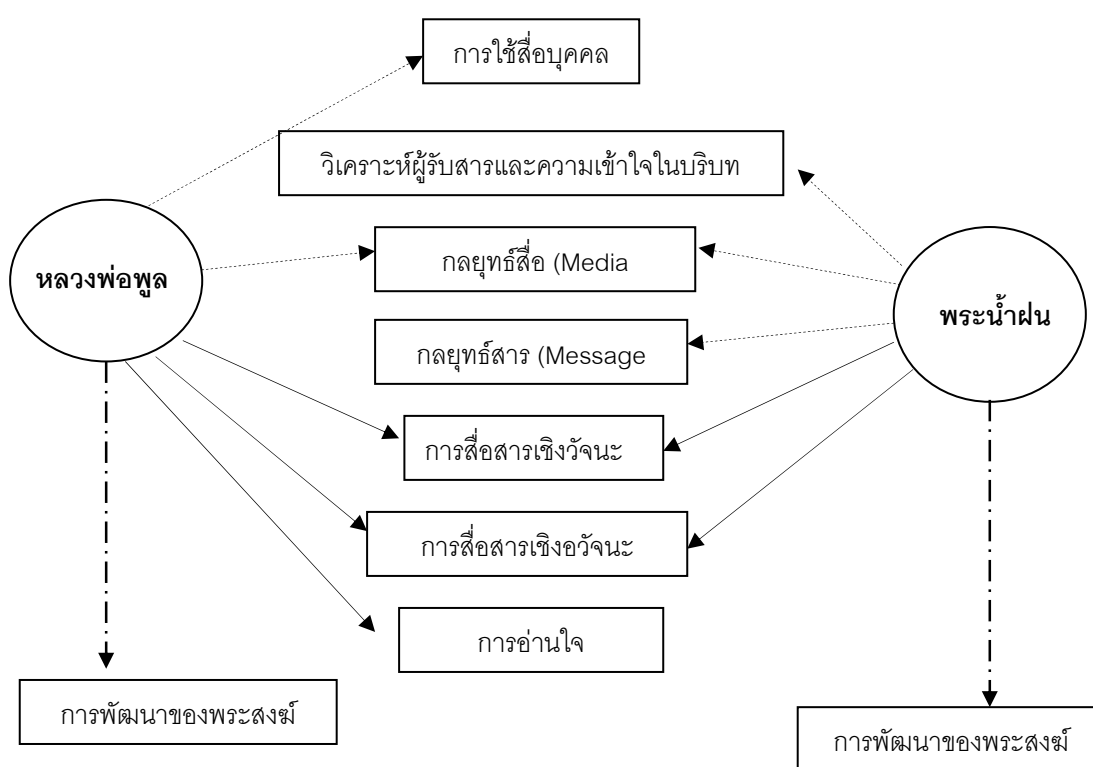
เชิงวัจนภาษาเป็นหลัก ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ตรงไปตรงมา ชัดเจน บอกถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคน

2. กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

กลยุทธ์ที่หลวงพ่อบุญและพระน้ำฝนใช้ในการสื่อสารเพื่อการจัดการ สามารถสรุปได้ตามภาพดังนี้

แผนภาพที่ 5.2

แสดงกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

*หมายเหตุ

- > หมายถึง การสื่อสารเชิงกลยุทธ์
- > หมายถึง ทักษะการสื่อสาร
- .-.-.-.-> หมายถึง การพัฒนาของพระสงฆ์

สามารถสรุปผลการวิจัยได้เป็น 2 ประเด็น คือ

2.1 การสื่อสารเชิงกลยุทธ์

2.2 ทักษะการสื่อสาร

2.3 การพัฒนาของพระสงฆ์

2.1 การสื่อสารเชิงกลยุทธ์

การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ที่ทั้งหลวงพ่อบุญและพระน้ำฝนใช้นั้น มีทั้งในส่วนที่เหมือนและแตกต่างกัน คือ หลวงพ่อบุญมีการใช้ตนเองเป็นสื่อบุคคลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยการใช้ตนเองเป็นแบบอย่างที่ดีให้พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้เห็นอยู่เสมอ ซึ่งทำให้พุทธศาสนิกชนเมื่อได้มาพูดคุยกับท่านแล้วเกิดความเลื่อมใสในสิ่งที่สอนก็เพราะอิทธิพลของสื่อบุคคลที่หลวงพ่อบุญมี คือ ความน่าเชื่อถือ (Credibility) และความดึงดูดใจ (Attractiveness) เพราะด้วยการปฏิบัติตนที่สละสลวยของท่านในทุกอิริยาบถ ทำให้พุทธศาสนิกชนที่เดินทางมาวัดเกิดความประทับใจเมื่อแรกเห็นและเมื่อได้มีโอกาสสนทนากับท่านแล้วนั้น ก็ยังทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในตัวท่านมากยิ่งขึ้น และจากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กล่าวว่า “เพียงแค่เห็นท่าน ก็เกรงกลัวต่อการทำบาปได้”

นอกจากนี้ยังมีการใช้กลยุทธ์สื่อ (Media Strategies) ซึ่งได้แก่ การใช้สื่อวัตถุ คือ วัตถุมงคล มาใช้ในการสอนธรรมะให้กับผู้ครอบครอง ว่าการมีวัตถุมงคล คือ มีไว้เพื่อให้ตั้งตนในทางที่ดีไม่ใช่มีไว้เพื่องมงาย สำหรับพระน้ำฝน มีการวิเคราะห์ผู้รับสารและมีความเข้าใจในบริบท จากการศึกษาพบว่า พระน้ำฝนจะปรับเปลี่ยนวิธีการสื่อสารออกไป ตามลักษณะของผู้รับสารในแต่ละกลุ่ม รวมถึงมีการใช้คุณสมบัติของผู้รับสารในบางกลุ่ม ได้แก่ การใช้ผู้รับสารกลุ่มสื่อมวลชน มาเป็นประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน นอกจากนี้ ยังต้องมีความเข้าใจในบริบทของผู้รับสารในแต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างกันออกไปด้วย เช่น เมื่อต้องเทศน์สอนกลุ่มวัยรุ่น ก็จะมีการยกเอาเหตุการณ์ในปัจจุบันมาสอนเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการใช้กลยุทธ์สื่อ (Media Strategies) และกลยุทธ์สาร (Message Strategies) มาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยที่ได้มีการนำสื่อสมัยใหม่มาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วย ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทป สื่อวิทยุ สื่อวิทยุโทรทัศน์ และการเลือกสาร ที่มีการกำหนดเนื้อหาสาระในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ เฝ้าอารมณกับเฝ้าความคิด กระตุ้นให้กังวลกับการสร้างให้เกิดความรู้สึกเฟลิดเฟลินร่ามวลงกับเฝ้าบุคคลเฉพาะตัวกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ขันกับกระตุ้นให้คิดเสนอสารโดยตรงกับเสนอสารโดยอ้อมสรุปประเด็นตอบสนองกับประเด็นให้คิดเองและ กระตุ้นซ้ำ ๆ หรือให้เพียงครั้งเดียว

2.2 ทักษะการสื่อสาร

หลวงพ่อบุญและพระน้าฝั้นมีทักษะการสื่อสารทั้งในส่วนที่แตกต่างและคล้ายคลึงกันในการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในส่วนที่คล้ายกัน คือ หลวงพ่อบุญและพระน้าฝั้นต่างก็ใช้วิธีการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งแบบวัจนภาษาและอวัจนภาษา แต่ในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่ หลวงพ่อบุญใช้การสื่อสารเชิงวัจนะ โดยการให้ความหมายโดยนัย และความหมายโดยการตีความของผู้ฟัง ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ต้องอาศัยทักษะของผู้ฟังเป็นหลัก ในการเข้าใจความหมายของเนื้อหาที่ผู้ส่งสารส่งออกมา ในขณะที่พระน้าฝั้นเลือกใช้การสื่อสารเชิงวัจนะ โดยการให้ความหมายโดยเจตนาของผู้พูด และความหมายโดยเนื้อหา ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ตรงไปตรงมา และมีความหมายที่ตรงตัวกับสิ่งที่สื่อสารออกไป ทั้งนี้พระน้าฝั้นมีการสื่อสารโดยความหมายที่ตีความของผู้ฟังอยู่บ้าง เฉพาะในกรณีที่ท่านต้องการเพิ่มความชัดเจนหรืออธิบายให้ข้อความนั้นเข้าใจได้มากขึ้น โดยใช้บทกลอนมาช่วยเสริม ส่วนในการสื่อสารเชิงอวัจนะนั้น ทั้งหลวงพ่อบุญและพระน้าฝั้นมีการใช้ทั้งในส่วนที่เหมือนและแตกต่างกัน คือ หลวงพ่อบุญท่านใช้อากัปกิริยาท่าทาง และการแสดงออกทางใบหน้า เหมือนกับที่พระน้าฝั้นบอกว่า ท่านใช้ “อาการและสีหน้าสอนคน” (วีรพล จ้อยทองมูล, 2548, น. 15) ซึ่งพระน้าฝั้นก็ใช้ลักษณะอากัปกิริยาท่าทางและการแสดงออกทางใบหน้ามาช่วยเสริมในการสื่อสารด้วยเช่นกัน แต่ได้มีในส่วนของพฤติกรรมของเสียงเพิ่มเข้ามา คือ เมื่อท่านต้องการเน้นย้ำข้อความใด จะมีการใช้สูงต่ำเพิ่มขึ้น

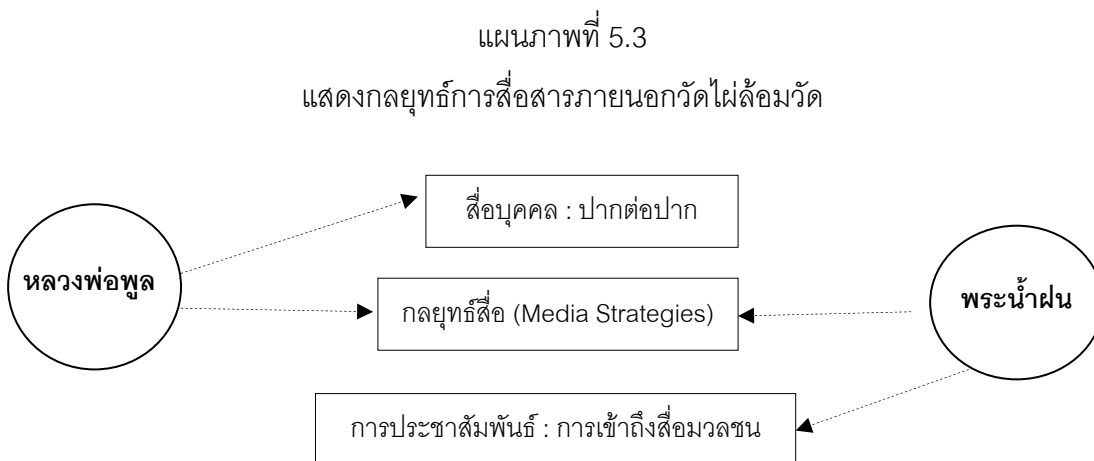
ในส่วนที่เพิ่มเติมขึ้นมานั้นคือ หลวงพ่อบุญมีการใช้ทักษะ เทคนิคการอ่านใจ (Mind) ซึ่งไม่ใช่เป็นการสื่อสารที่ตรงไปตรงมาแต่คาดหวังให้คู่สนทนาเข้าใจในความหมายของตน (ทัศนีย์ เจริญวิถีสุข, 2546, น. 23) และเป็นการสื่อสารที่เป็นทักษะของแต่ละบุคคล สำหรับหลวงพ่อบุญได้ใช้เทคนิคการอ่านใจของผู้ฟังเมื่อท่านต้องการสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ฟังว่าสามารถรับรู้สิ่งที่ท่านต้องการสื่อได้มากน้อยเพียงใด

2.3 การพัฒนาของพระสงฆ์

ลักษณะการสื่อสารเพื่อการพัฒนาในแง่ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหลวงพ่อบุญและพระน้าฝั้นนั้นในลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกัน คือ ในสมัยหลวงพ่อบุญเป็นการพัฒนาที่เน้นทางด้านการพัฒนาจิตใจ เป็นหลัก ได้แก่ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้ได้นำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน หรือการสอนเพื่อให้ผู้รับสารได้ข้อคิดที่ดีในการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ในขณะที่พระน้าฝั้นมีการพัฒนาที่เน้นไปที่การสร้างสาธารณประโยชน์ให้กับชุมชน การสร้างสิ่งที่เป็นรูปธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนให้เห็นอย่างชัดเจน

3. กลยุทธ์การสื่อสารภายนอกวัดไผ่ล้อมวัด

กลยุทธ์ที่หลวงพ่อบุญและพระน้ำฝนใช้ในการสื่อสารการประชาสัมพันธ์วัดสามารถสรุปได้ตามภาพดังนี้

จากการศึกษา พบว่า ในสมัยหลวงพ่อบุญ การประชาสัมพันธ์ในสมัยนั้น เน้นไปที่การประชาสัมพันธ์เชิงรับมากกว่าเชิงรุก โดยส่วนมากแล้วเป็นการประชาสัมพันธ์แบบ “ปากต่อปาก” มากกว่าวิธีอื่น ๆ ซึ่งใช้ลักษณะการสื่อสารของสื่อบุคคล ในข้อได้เปรียบ เป็นการสื่อสารสองทาง ซึ่งผู้ส่งสารและผู้รับสารมีโอกาสที่จะได้ตอบกันได้ทันที เมื่อเกิดข้อสงสัยหรือไม่เข้าใจก็สามารถถามตอบได้ทันที ต่างฝ่ายต่างเห็นปฏิกิริยา (Feedback) ของกันและกัน (วิรัช ภิรัตนกุล, 2540, น. 12) ซึ่งช่วยทำให้การสื่อสารเข้าใจและสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น ดังนั้นการบอกข่าวสารประชาสัมพันธ์ของวัดในช่วงนั้น การสื่อสารแบบปากต่อปากจึงเป็นการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจนมากที่สุด ประกอบกับการประชาสัมพันธ์ช่วงนั้น ยังไม่มีการเผยแพร่ไปยังสื่ออื่น ๆ มากนัก จะพบได้จากสื่ออื่นอยู่บ้าง เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ได้แก่ หนังสือพระเครื่อง คอลัมน์ข่าวพระของหนังสือพิมพ์บางฉบับ นอกจากนี้ ยังพบว่า สื่อวัตถุ คือ วัตถุมงคลของหลวงพ่อบุญนอกจากจะทำหน้าที่ในการสื่อสารเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาแล้วนั้น ยังนำมาใช้ในการประชาสัมพันธ์วัดได้อีกเช่นกัน เนื่องจากว่า หลวงพ่อบุญท่านมีชื่อเสียงโดดเด่นในเรื่องของวัตถุมงคล จึงทำให้ผู้ที่เดินทางมายังวัดส่วนใหญ่ เดินทางมาเพื่อเข้าบูชาวัตถุมงคลกลับไปบูชา รวมถึงยังมีการใช้สื่อกิจกรรมมาใช้ในการประชาสัมพันธ์อีกด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า การประชาสัมพันธ์ในสมัยหลวงพ่อบุญนั้น ไม่ได้เกิดจากการวางแผนใด ๆ ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารแบบปากต่อปากก็ดี การปรากฏอยู่

ในสื่อสิ่งพิมพ์ก็ดี หรือแม้กระทั่งวัดอุ้มงคลและสื่อกิจกรรมก็ดี ล้วนแต่เป็นผลพลอยได้ทั้งสิ้น ไม่ได้เป็นการตั้งใจส่งสารเหล่านั้นผ่านสื่อชนิดต่าง ๆ ไปถึงผู้รับสารแต่อย่างใด

การประชาสัมพันธ์ในสมัยหลวงพ่อบุญ มีความแตกต่างค่อนข้างมากกับในสมัยพระน้ำฝน จากการเก็บข้อมูล พบว่า ในสมัยพระน้ำฝนมีทั้งการประชาสัมพันธ์ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ แต่เน้นไปที่การประชาสัมพันธ์เชิงรุกเป็นส่วนมาก เพราะมีการขยายช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้ครอบคลุมและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ผู้รับสารมีการเลือกที่หลากหลายมากขึ้น ไม่ว่าจะอยู่ใกล้หรือไกล ก็รับรู้ข่าวสารของวัดได้พร้อมกัน ทั้งนี้เนื่องจากการนำเอาคุณสมบัติของสื่อแต่ละชนิดมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยคำนึงถึงความสามารถในการเข้าถึงสื่อของผู้รับสารเป็นสำคัญ จึงเห็นได้ว่า ในปัจจุบัน วัดไผ่ล้อม ปรากฏอยู่ในสื่อชนิด ๆ ต่างเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีคอลัมน์ของพระน้ำฝนเองในหนังสือพิมพ์ สยามรัฐ สื่อวิทยุกระจายเสียง โดยคลื่นวิทยุของวัดไผ่ล้อมเอง ได้แก่ ไผ่ล้อมเรดิโอ 91.75 MHz สื่อวิทยุโทรทัศน์จากรายการของวัดไผ่ล้อมเอง คือ รายการ คิดดี ทำดีทางสถานีกองทัพบกช่อง 5 สื่ออินเทอร์เน็ต จากเว็บไซต์ www.watpailom.com รวมไปถึงสื่อประเภทป้ายประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่ที่พบเห็นได้ทั่วไปในจังหวัดนครปฐม และจังหวัดใกล้เคียง สิ่งเหล่านี้ นับว่า พระน้ำฝนมีการใช้กลยุทธ์สื่อ (Media Strategies) มาใช้มากขึ้น รวมถึงการใช้แนวคิดประชาสัมพันธ์ ในประเด็นของเครื่องมือการสื่อสาร ซึ่งพระน้ำฝนก็เน้นไปที่การติดต่อกับสื่อมวลชนเป็นหลัก ได้แก่ สื่อมวลชนสัมพันธ์ การเปิดโอกาสให้เยี่ยมชมและการปรากฏตัวในรายการ โดยที่พระน้ำฝนมองว่า เป็นการนำเอาคุณสมบัติของสื่อมวลชนที่สามารถส่งสารถึงผู้รับสารได้ในกลุ่มใหญ่และรวดเร็วมาใช้ในการประชาสัมพันธ์

4. ความคิดเห็นของคนในชุมชนหน้าวัดไผ่ล้อมที่มีต่อการพัฒนาของวัดไผ่ล้อม

จากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างของคนในชุมชนหน้าวัดไผ่ล้อม จำนวน 290 ราย ในเรื่องของความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาของวัดไผ่ล้อม โดยผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1. ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อพระครูมงคลสิทธิการและพระครูปลัดสิทธิวัฒน์ ในฐานะสื่อบุคคล
2. ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีวัดไผ่ล้อมในแง่ของการเป็นสถาบันทางศาสนา ที่มีผลต่อการพัฒนาคนในชุมชน
3. ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีวัดไผ่ล้อมในแง่ของการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวิถีพุทธที่มีผลต่อการพัฒนาคนในชุมชน

1. ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อพระครูมงคลสิทธิการและพระครูปลัดสิทธิวัฒน์ในฐานะสื่อบุคคล

จากการเก็บข้อมูล พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่งในการทำหน้าที่เป็นสื่อบุคคลของหลวงพ่อบุญ ไม่ว่าจะในเรื่องของการแสดงธรรมของหลวงพ่อบุญสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ การเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการเข้าวัดไปในทางที่ดีขึ้น เพราะหลักธรรมคำสอนของท่าน รวมถึงการทำหน้าที่ในฐานะสื่อบุคคลของท่านทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

ในขณะที่ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อพระน้ำฝนในการทำหน้าที่เป็นสื่อบุคคลนั้น ผลออกมาคะแนนมีความเฉลี่ยกันออกไป โดยส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยอย่างยิ่งในการนำหลักธรรมที่พระน้ำฝนสอนมาใช้ในชีวิตประจำวัน แต่สำหรับการเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตและการปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการเข้าวัดนั้น ค่าคะแนนส่วนใหญ่อยู่ที่ เฉย ๆ ไม่แน่ใจ อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดว่าเห็นด้วยอย่างยิ่งในการทำหน้าที่ของสื่อบุคคลของพระน้ำฝนในการทำชุมชนของท่านมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

2. ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีวัดไผ่ล้อมในแง่ของการเป็นสถาบันทางศาสนาที่มีผลต่อการพัฒนาคนในชุมชน

สำหรับความคิดเห็นในประเด็นนี้นั้น จากการเก็บข้อมูลพบว่า ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการทำหน้าที่ในการเป็นสถาบันทางศาสนาที่มีผลต่อการพัฒนาคนในชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชนมากขึ้น (เช่น อาชีพ ค้าขายภายในบริเวณวัด) มีบทบาทในการพัฒนาด้านการศึกษาให้แก่เยาวชนในชุมชนมากขึ้น จากการตั้งโรงเรียนวัดไผ่ล้อม การมีบทบาทในการพัฒนาด้านการศึกษาให้แก่เยาวชนในชุมชนมากขึ้น จากการตั้งโรงเรียนวัดไผ่ล้อม รวมไปถึงส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างรู้สึกภูมิใจที่วัดไผ่ล้อมเป็นหนึ่งสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาของจ.นครปฐมและเห็นด้วยว่าวัดไผ่ล้อมได้ทำหน้าที่ของสถาบันทางศาสนาในการพัฒนาชุมชน

3. ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีวัดไผ่ล้อมในแง่ของการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวิถีพุทธที่มีผลต่อการพัฒนาคนในชุมชน

ผลการวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างนั้น มีความรู้สึกว่าการที่วัดไผ่ล้อมเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวิถีพุทธแล้วทำให้เศรษฐกิจภายในชุมชนนั้นดีขึ้น และเห็นด้วยกับการที่วัดไผ่ล้อมกลายเป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวิถีพุทธที่สำคัญของ จ.นครปฐม นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่า การที่วัดไผ่ล้อมกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวิถีพุทธไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวันมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการพัฒนาวัดไผ่ล้อม จ.นครปฐม” ผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. สื่อบุคคลในกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการจัดการภายในวัดไผ่ล้อม

การสื่อสารเพื่อการจัดการของหลวงพ่อบุญและพระน้ำฝนนั้น มีการใช้การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ (Strategic communication) คือ การสื่อสารเพื่อการจัดการในประเด็นของการไหลเวียนข้อมูลข่าวสารภายในวัดนั้น ซึ่งมีลักษณะไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ การสื่อสารจากผู้บังคับบัญชาไปยังบุคลากรระดับต่าง ๆ หรือการสื่อสารในแนวดิ่ง (Downward Communication) และการสื่อสารจากบุคลากรระดับต่าง ๆ ไปยังผู้บังคับบัญชาหรือ การสื่อสารในแนวดิ่ง (Upward Communication) ซึ่งการใช้กลยุทธ์ดังกล่าวนี้ทำให้การสื่อสารเพื่อการจัดการภายในวัดเป็นไปอย่างระบือเรียบร้อย ทั้งนี้เนื่องจากการเปิดโอกาสให้พระลูกวัดและลูกศิษย์วัดได้มีโอกาสในการสื่อสารเพื่อแจ้งข่าวสารความเป็นไปภายในวัดให้หลวงพ่อบุญและพระน้ำฝนได้รับทราบ หรือตามที่พระน้ำฝนได้บอกกับพระลูกวัดและเด็กวัดในการประชุมครั้งหนึ่งว่า “วัดไผ่ล้อมเป็นของทุกคน จึงต้องช่วยกันดูแลความเรียบร้อย” ดังนั้นเมื่อเป็นการสื่อสารที่เป็นไปทั้งในแนวดิ่ง ซึ่งมีข้อดีคือการสั่งงาน การกำกับดูแล การวางแผน นโยบาย แนวปฏิบัติ การประเมิน ทำให้การสื่อสารแต่ละครั้งเข้าใจได้ชัดเจนเพราะเป็นรูปแบบการสื่อสารที่ผู้ส่งสารมีความตั้งใจ มีความชัดเจน และมีเป้าหมายของการสื่อสารในแต่ละครั้งอยู่แล้ว (พรทิพย์ เย็นจะบก และคณะ, 2541, น. 85) ทำให้เมื่อต้องมีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานที่ต้องการความชัดเจน ทำให้พระลูกวัดและลูกศิษย์เข้าใจในหน้าที่ที่ตนเองต้องรับผิดชอบได้อย่างชัดเจน ถึงแม้ว่าลักษณะการถ่ายทอดข้อมูลจะมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในสมัยหลวงพ่อบุญ จะใช้วิธีการสื่อสารผ่านพระน้ำฝนไปถึงพระลูกวัด ลูกศิษย์วัดเนื่องจากปัญหาด้านสุขภาพของท่าน แต่ในสมัยพระน้ำฝนมีการสื่อสารด้วยตนเองไปถึงพระลูกวัด ลูกศิษย์วัดโดยตรง อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายทอดข้อมูลแบบใดก็ตาม พระลูกวัดและลูกศิษย์วัดก็สามารถสื่อสาร เพื่อบอกข้อมูล รายงานความเป็นไปภายในวัดได้เช่นกัน ซึ่งการสื่อสารในลักษณะนี้ (Upward Communication) ทำให้หลวงพ่อบุญและพระน้ำฝนสามารถรับรู้ปัญหาทุกเรื่องที่เกิดขึ้นภายในวัด ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจให้เหมาะสมกับสถานการณ์เหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์การสื่อสารอีกประเด็นหนึ่งที่พบในงานวิจัยคือ การสื่อสารเพื่อการจัดการความขัดแย้ง ซึ่งจากผลการวิจัยจะเห็นว่า มีเฉพาะในสมัยของพระน้าฝนเท่านั้น ทั้งนี้เพราะในสมัยของหลวงพ่อบุญจันทร์จำนวนพระลูกวัด ลูกศิษย์วัดและภาระงานไม่มากเท่าในปัจจุบัน ทำให้โอกาสที่จะเกิดความขัดแย้งมีน้อยตามไปด้วย และด้วยเพราะความที่หลวงพ่อบุญจันทร์เป็นผู้ใหญ่ที่ค่อนข้างมีความน่าเลื่อมใสอยู่แล้ว ทำให้พระลูกวัดและลูกศิษย์วัดเกิดความเกรงใจท่านค่อนข้างมาก (วีรพล จ้อยทองมูล, 22 มีนาคม 2552) อย่างไรก็ตาม ในสมัยพระน้าฝนถึงแม้ว่าจะเกิดความขัดแย้งขึ้นภายในวัดตามจำนวนพระลูกวัด ลูกศิษย์วัดและภาระงานที่เพิ่มมากขึ้น พระน้าฝนก็มีวิธีการใช้การสื่อสารเพื่อการจัดการแบบประสานประโยชน์ (Compromise) อันเป็นกลยุทธ์การสื่อสารหนึ่งที่ต้องการรักษาความสัมพันธ์ไว้ (ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์, 2533, น. 44) ซึ่งสาเหตุที่พระน้าฝนเลือกการสื่อสารเพื่อการจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการดังกล่าว ก็เนื่องจากมองถึงความจำเป็นในการที่ยังคงต้องให้ความร่วมมือกันในการทำงานต่อไปในภายภาคหน้า

สื่อบุคคลเป็นอีกหนึ่งในกลยุทธ์การสื่อสารที่พบในงานวิจัยนี้ ซึ่งหลวงพ่อบุญจันทร์ค่อนข้างมีความชัดเจนมากในการใช้สื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อการจัดการ ตามแนวคิดเรื่องสื่อบุคคล ของ เกตินี จุฑาวิจิตร (2542, น. 86) ว่าการใช้สื่อบุคคล มีอิทธิพลต่อการโน้มน้าวใจ เพราะสื่อบุคคลในฐานะที่เป็นผู้ส่งสารมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้รับสาร ได้โดยปัจจัยคือ ความน่าเชื่อถือ (Credibility) ด้วยเพราะระดับของความรู้สึกที่ผู้รับสารรู้สึกว่าคุณส่งสารเป็นที่น่าไว้วางใจ (Trustworthy) และมีความสามารถ (Competent) หรือมีความน่าเชื่อถือ ผู้รับสารก็มีแนวโน้มที่จะยอมรับสารจากพวกเขาเหล่านั้นและด้วยประสิทธิภาพของสื่อบุคคลตามแนวคิดของ โรเจอร์ และ ชูเมคเกอร์ (Rogers & Shoemaker, 1971, อ้างถึงใน ชรัมพร จิตต์โกศล, น. 39) ซึ่งกล่าวว่า ในกรณีที่ต้องการให้บุคคลใด ๆ เกิดการยอมรับสารนั้น ควรใช้สื่อบุคคลเผยแพร่ข่าวสาร สื่อบุคคลจะมีประโยชน์มากในกรณีที่ผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม จากแนวคิดทั้งเรื่องของอิทธิพลและประสิทธิภาพของสื่อบุคคลนี้ สามารถวิเคราะห์ได้ว่า หลวงพ่อบุญจันทร์มีวิธีการการสื่อสารเพื่อการจัดการภายในวัด ให้เป็นไปอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยตลอดพรรษาที่ท่านดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสนั้นด้วยการใช้ตนเองเป็นสื่อในการปฏิบัติกิจของสงฆ์ รวมถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่พระลูกวัดและลูกศิษย์วัดในเรื่องอื่น ๆ

กลยุทธ์การสื่อสารสุดท้ายที่พบในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาวัดไม่ล้นม ในประเด็นการสื่อสารเพื่อการจัดการภายในวัดนั้น คือเรื่องของทักษะการสื่อสาร ได้แก่ การสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของหลวงพ่อบุญจันทร์และพระน้าฝน ซึ่งนับว่าเป็นประเด็นที่มีความน่าสนใจมากเช่นกัน เนื่องจากจากผลการวิจัย พบว่า หลวงพ่อบุญจันทร์และพระน้าฝนมีการใช้วัจนะและอวัจนะที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ หลวงพ่อบุญจันทร์จะใช้การสื่อสารเพื่อการจัดการภายในวัด โดยวิธีอวัจนภาษา

ได้แก่ การปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างในการทำงาน แทนการพูดสื่อสารโดยตรง ในขณะที่พระน้ำฝนจะใช้วิธีการสื่อสารแบบวัจนภาษา คือ การสื่อสารที่ตรงไปตรงมา แบ่งหน้าที่ในการทำงานอย่างชัดเจน ทั้งนี้ด้วยเพราะบุคลิกของท่านทั้งสองมีความแตกต่างกันมาตั้งแต่ในวัยเด็ก ดังจะเห็นได้จากข้อมูลเบื้องต้นว่า หลวงพ่อพูลในวัยเด็กเป็นคนพูดน้อย เรียบร้อย และชอบช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เป็นนิสัย ซึ่งเมื่อได้กลายมาเป็นพระเกจิชื่อดัง ก็ได้รับสมญานามประจำตัวว่า “พระจริงต้องนั่งไข” (วีรพล จ้อยทองมูล, 2548, น. 12) ส่วนพระน้ำฝนนั้น เป็นคนที่เพื่อนในวัยเด็กด้วยกันบอกว่า เป็นคน “โง่งม” เสียงดัง แต่ก็ชอบช่วยเหลือเพื่อนด้วยกันอยู่เสมอ ๆ ซึ่งด้วยบุคลิกที่แตกต่างกันตั้งแต่ในวัยเด็ก นำมาซึ่งความแตกต่างกันในวิธีการสื่อสารของทั้ง 2 รูป

2. กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การสื่อสารเพื่อการพัฒนาของวัดไผ่ล้อม ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น จากผลการวิจัยซึ่งพบว่า กลยุทธ์ในการสื่อสารของหลวงพ่อบุญและพระน้ำฝนนั้น มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงในทุกด้าน ได้แก่ หลวงพ่อบุญมีการใช้ตนเองเป็นสื่อบุคคลในการสอน ซึ่งยังคงใช้อิทธิพลของสื่อบุคคลที่มีต่อการโน้มน้าวใจ โดยปัจจัย คือ ความน่าเชื่อถือ (Credibility) ด้วยเพราะระดับของความรู้สึกที่ผู้รับสารรู้สึกว่าคุณส่งสารเป็นที่น่าวางใจ (Trustworthy) และมีความสามารถ (Competent) หรือมีความน่าเชื่อถือ (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2542, น. 86) จากข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ว่า “เพียงแค่เห็นท่านก็เกรงตัวต่อการทำบาปได้” ทั้งนี้เนื่องจากอิทธิพลของสื่อบุคคลที่เมื่ออยู่ภายใต้องค์ประกอบของตัวบุคคลที่เหมาะสมแล้วนั้น สามารถทำให้เกิดประสิทธิภาพในการส่งสารได้ดีที่สุดได้ ซึ่งการเลือกใช้ตนเองเป็นสื่อบุคคลให้มีประสิทธิภาพที่สุดนั้น ต้องพิจารณาจากความเหมาะสมของบุคลิกลักษณะของผู้ส่งสารนั้นเป็นสำคัญ จากผลการวิจัยนี้ เห็นได้ว่า เพราะด้วยบุคลิกความน่าเชื่อถือ (Credibility) เป็นที่น่าวางใจ (Trustworthy) ของหลวงพ่อบุญจนทำให้เกิดความดึงดูดใจ (Attractiveness) ส่งผลและมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของผู้รับสารได้โดยตรง หลวงพ่อบุญจึงไม่จำเป็นต้องเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการสื่อสารโดยตรง แต่เพียงแค่บุคลิกภาพที่มีความน่าเชื่อถือ ก็สามารถโน้มน้าวใจผู้รับสารได้ด้วยเพราะอิทธิพลของสื่อบุคคล ทั้งนี้ก็เพราะด้วยบุคลิกของท่านที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ที่พบเห็นได้

นอกจากนี้ อีกหนึ่งกลยุทธ์การสื่อสารที่หลวงพ่อบุญใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ก็คือ การใช้สื่อวัตถุ คือ วัตถุมงคลมาสอน เพราะการใช้ วัตถุมงคล ของหลวงพ่อบุญ นับว่าเป็นหนึ่งในกลยุทธ์การเลือกสื่อ ในการเลือกสื่อให้เหมาะกับสาร (กิตติมา สุรสนธิ, 2548, น. 342) นั่นคือ การนำเอาวัตถุที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาโดยตรงและเป็นที่ยอมรับของพุทธศาสนิกชน มาเป็นเครื่องมือ

ในการถ่ายทอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทำให้ผู้รับเกิดความเข้าใจในสารนั้นและเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมกับสารนั้นมากขึ้น

ในขณะที่หลวงพ่อบุญใช้ตนเองและวัตถุมงคลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระน้ำฝนได้เลือกใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่มากขึ้น โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ผู้รับสารและความเข้าใจในบริบทของผู้รับสาร ซึ่งจะพิจารณาว่า เมื่อกลุ่มผู้รับสารมีความแตกต่างกันทางด้านพื้นฐานทางสังคม การหารูปแบบวิธีการสื่อสารและเนื้อหาที่นำไปสอนธรรมะให้เกิดประโยชน์สูงสุดย่อมมีความแตกต่างกัน (ทัศนีย์ เจนวิถีสุข, 2546, น. 121) จึงนำไปสู่การใช้กลยุทธ์สื่อ (Media Strategies) กลยุทธ์เนื้อหาสาร (Message Strategies) ซึ่งการใช้กลยุทธ์ในการวิเคราะห์และความเข้าใจในบริบทของผู้รับสาร รวมถึงการใช้กลยุทธ์ในการเลือกสื่อและการเลือกเนื้อหาสาร จากผลการวิจัยเห็นได้ว่า ส่งผลให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจในสารที่ต้องการสื่อออกไปได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากว่า เพราะลักษณะพื้นฐานทางสังคม เช่น อายุ อาชีพ ประสบการณ์ ที่มีความแตกต่างกันย่อมส่งผลต่อการรับรู้สารได้แตกต่างกันด้วย ดังนั้นการส่งสารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด จึงจำเป็นต้องมีการเลือกรูปแบบช่องทางการสื่อสารรวมถึงเนื้อหาสารให้เหมาะสมตามลักษณะของผู้รับสารนั้น ๆ

อีกหนึ่งกลยุทธ์การสื่อสารที่หลวงพ่อบุญและพระน้ำฝนใช้ในการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และยังคงได้ผลการวิจัยที่แตกต่างอย่างสิ้นเชิง นั่นคือ การใช้ทักษะการสื่อสารในเรื่องของการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะ ด้วยเพราะเป็นผลมาจากบุคลิกภาพในวัยเยาว์ที่มีความแตกต่างกัน นำไปสู่ความแตกต่างในการใช้กลยุทธ์การสื่อสาร จากผลการวิจัยสังเกตได้ว่า เมื่อหลวงพ่อบุญมีบุคลิกภาพเป็นคนพูดน้อย วิธีการสื่อสารของท่านก็จะออกมาในรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับผู้รับสารเป็นหลัก ซึ่งก็คือใช้การสื่อสารเชิงวัจนะที่ให้ความหมายโดยนัยและการตีความของผู้ฟัง ซึ่งการสื่อสารทั้งสองลักษณะนี้ เป็นการให้ความสำคัญกับผู้รับสารเป็นหลัก (Alexander, อ้างถึงใน ถิรพันธ์ อนุวัชรวิวงศ์, 2533, น. 60) ซึ่งสารที่มีเนื้อหาเดียวกัน แต่ผู้รับสารอาจได้รับความหมายที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับการตีความของผู้รับสารนั้น ๆ ในขณะที่พระน้ำฝน ด้วยบุคลิกเป็นคนพูดจาเผลอตรงไปตรงมา วิธีการสื่อสารก็จะออกมาที่การให้ความสำคัญกับผู้ส่งสารเป็นหลัก นั่นคือ การสื่อสารเชิงวัจนะด้วยความหมายโดยเจตนาของผู้พูดและความหมายโดยเนื้อหา ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ตรงไปตรงมา ชัดเจน ความสำเร็จจึงอยู่ที่ผู้ส่งสารตรงที่ต้องมีความสมบูรณ์ในความคิดของผู้พูด เช่นเดียวกับการสื่อสารเชิงอวัจนะซึ่งจะออกมาตามบุคลิกภาพด้วย เห็นได้ว่า หลวงพ่อบุญที่พูดน้อย ก็จะมีการใช้การสื่อสารเชิงอวัจนะในรูปแบบของการแสดงออกทางสีหน้า หรืออากัปกริยาแทน ในขณะที่พระน้ำฝน กลับมีการใช้พฤติกรรมของเสียงเข้ามาด้วย ดังนั้นบุคลิกภาพจึงมีผลต่อการเลือกใช้รูปแบบวิธีการส่งสารเช่น

กลยุทธ์การสื่อสารที่พบเพิ่มเติมในงานวิจัยชิ้นนี้อีกหนึ่งประเด็น คือ เทคนิคการอ่านใจ (Mind reading technique) ซึ่งเป็นทักษะการสื่อสารที่หลวงพ่อบุญใช้ในการสอน ซึ่งไม่ใช่การสื่อสารกันด้วยคำพูดตรงไปตรงมาแต่คาดหวังให้คู่ปฏิสัมพันธ์รู้ความต้องการของอีกฝ่ายหนึ่ง และก็ต้องขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ฟังว่าสามารถรับรู้สิ่งที่ต้องการสื่อได้มากน้อยเพียงใดเช่นเดียวกัน (Cooley & Roach, 1984, อ้างถึงใน ทศนีย์ เจนวิถีสุข, 2546, น. 22) เทคนิคการอ่านใจจึงเป็นอีกหนึ่งของบุคลิกภาพที่ส่งผลต่อรูปแบบการสื่อสารเช่นกัน

ประเด็นสุดท้ายของการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหลวงพ่อบุญและพระน้ำฝน ก็คือ แนวคิดตามหลักพุทธ ได้แก่ การพัฒนาของพระสงฆ์ ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะการพัฒนาในสมัยหลวงพ่อบุญนั้น จะเน้นไปที่การพัฒนาทางด้านจิตใจเป็นสำคัญ คือ การเน้นให้ศีลธรรมแก่ผู้รับสารเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี (สมบุญ สุขสำราญ, 2533, น. 59) แต่ในสมัยพระน้ำฝนนั้น การพัฒนาเป็นการพัฒนาทั้งทางด้านจิตใจและทางด้านวัตถุ คือ ยังคงทำหน้าที่ของสถาบันทางศาสนาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และมีการพัฒนาทางด้านวัตถุควบคู่ไปด้วยได้แก่การสร้างอาคาร ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ซึ่งจะขออภิปรายต่อไปในประเด็นของความคิดเห็นของชุมชนหน้าวัดไผ่ล้อมที่มีต่อการทำหน้าที่สถาบันทางศาสนาของวัดไผ่ล้อม

3. กลยุทธ์การสื่อสารภายนอกวัดไผ่ล้อม

จากผลการวิจัยซึ่งพบว่าลักษณะการสื่อสารภายนอกวัดไผ่ล้อมในช่วงของหลวงพ่อบุญและพระน้ำฝน มีลักษณะที่แตกต่างกันคือ ในสมัยหลวงพ่อบุญเป็นการประชาสัมพันธ์เชิงรับ ส่วนในสมัยพระน้ำฝนเป็นการประชาสัมพันธ์ที่เน้นในเชิงรุก พิจารณาได้ว่าลักษณะการประชาสัมพันธ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นนั้น เป็นผลมาจากกลยุทธ์การสื่อสารที่หลวงพ่อบุญและพระน้ำฝนใช้ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อลักษณะการประชาสัมพันธ์ในสมัยหลวงพ่อบุญเป็นการประชาสัมพันธ์เชิงรับ ก็หมายความว่าหลวงพ่อบุญไม่ได้มีความตั้งใจในการวางแผนการประชาสัมพันธ์แต่อย่างใด แต่ลักษณะการประชาสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น เกิดจากผลพลอยได้ของประเภทกิจกรรมที่หลวงพ่อบุญปฏิบัติซึ่งเป็นประเพณีประจำของวัดไผ่ล้อมอยู่แล้ว รวมไปถึงสื่อบุคคลที่ใช้วิธีการสื่อสารแบบ “ปากต่อปาก” ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการประชาสัมพันธ์ที่พบเห็นได้ชัดเจนมากที่สุดในสมัยนั้น ซึ่งลักษณะการสื่อสารที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้ วิเคราะห์ได้ว่าสื่อบุคคลนั้นมีอิทธิพลต่อการรับรู้สารของกลุ่มผู้รับสารอยู่มากเช่นกัน แม้ว่าอาจจะเสียเปรียบคุณสมบัติของสื่อประเภทอื่น ๆ ตรงที่ความครอบคลุมของผู้รับสาร วิรัช ฤทธิธนกุล (2540, น. 12) แต่การสื่อสารผ่านสื่อบุคคลนี้ เมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมให้ประสิทธิภาพในการสื่อสารเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่า ถึงแม้ว่าในช่วงสมัยหลวงพ่อบุญนั้น กลยุทธ์การสื่อสาร

ไม่ได้มีความยุ่งยาก ในการประชาสัมพันธ์ แต่เพียงแค่การสื่อสารแบบ “ปากต่อปาก” ก็นำไปสู่การปรากฏข่าวของวัดไผ่ล้อมในสื่อประเภทอื่น ๆ ตามมาได้เช่นกัน

ในขณะที่การประชาสัมพันธ์ในสมัยพระน้ำฝนนั้น เป็นการประชาสัมพันธ์ที่เน้นไปที่เชิงรุก จะเห็นได้จากผลการศึกษาที่พบว่า ปัจจุบันวัดไผ่ล้อมปรากฏอยู่ในสื่อประเภทต่าง ๆ มากขึ้น โดยที่ส่วนหนึ่งเป็นสื่อที่วัดไผ่ล้อมได้ทำขึ้นเอง เช่น คอลัมน์แสงแห่งคำ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ รายการคิดดี ทำดี คลื่นวิทยุไผ่ล้อมเรดิโอ เว็บไซต์ www.watpailom.org สังเกตได้ว่าสื่อที่ใช้นั้น เป็นสื่อประเภทสื่อมวลชนทั้งสิ้น รวมไปถึงการใช้สื่อสมัยใหม่ประเภทอื่น ๆ โดยอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดในเกณฑ์การเลือกใช้สื่อ (นาภรณ์ อัจฉริยะกุล และ รุ่งนภา พิตรปรีชา, 2539, น. 396-399, อ้างถึงใน นิภากร กำจรเมฆกุล, 2540, น. 21) ซึ่งจากการใช้กลยุทธ์การสื่อสารดังกล่าว ส่งผลให้แง่ของการขยายวงกว้างของผู้รับสารให้มากขึ้นได้ นอกจากนี้การเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับการเข้าถึงสื่อของผู้รับสารในแต่ละกลุ่ม ยังสามารถเอื้อต่อการเข้าถึงสื่อของกลุ่มผู้รับสารได้มากขึ้นเช่นกัน จากผลการวิจัยนี้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า การประชาสัมพันธ์ในเชิงรับและเชิงรุก ส่งผลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ การประชาสัมพันธ์เชิงรับ ผู้ส่งสารไม่สามารถกำหนดช่องทางในการประชาสัมพันธ์และกลุ่มผู้รับสารได้ ทั้งนี้เพราะเกิดจากไม่ได้มีการวางแผนในการสื่อสาร แต่ทำให้ประเด็นที่น่าสนใจว่า การประชาสัมพันธ์เชิงรับนี้ สามารถเกิดจากการสื่อสารแบบปากต่อปากและส่งผลไปสู่การประชาสัมพันธ์ในสื่ออื่นจนเป็นที่ยอมรับได้เช่นกัน สำหรับการประชาสัมพันธ์เชิงรุกนั้น มีข้อได้เปรียบในการที่ผู้ส่งสารสามารถกำหนดช่องทางการสื่อสาร เนื้อหาสารให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้รับสารได้ทุกกลุ่ม จึงมีความครอบคลุมในการสื่อสารได้มากกว่า อย่างไรก็ตามผู้ส่งสารต้องมีความรู้ในเรื่องของกลยุทธ์การสื่อสารภายนอกวัดไผ่ล้อมทั้งการเลือกสื่อและการเลือกสาร

4. ความคิดเห็นของคนในชุมชนหน้าวัดไผ่ล้อมที่มีต่อการพัฒนาของวัดไผ่ล้อม

ในประเด็นของความคิดเห็นของคนในชุมชนหน้าวัดไผ่ล้อมที่มีต่อการทำหน้าที่ของสื่อบุคคลกับการพัฒนาชุมชน คือ หลวงพ่อพูลและพระน้ำฝนนั้น จากผลวิจัยซึ่งพบว่า ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างนั้นเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการทำหน้าที่ของสื่อบุคคลของหลวงพ่อพูลในการเป็นตัวอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนตามพุทธศาสนา ซึ่งหมายความว่า หลวงพ่อพูลได้ทำหน้าที่ของพระสงฆ์ในการพัฒนาทางด้านจิตใจ แต่สำหรับการทำหน้าที่ของสื่อบุคคลในการพัฒนาชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่คือเฉย ๆ ไม่แน่ใจ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ว่า หลวงพ่อพูลเน้นการพัฒนาทางด้านจิตใจ นั้น การพึงปฏิบัติตามหน้าที่ของพระสงฆ์ ได้แก่ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมไปถึงการประพฤติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่

ดี แต่สำหรับพระน้ำฝนนั้น จากผลการวิจัยที่พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างอยู่ในค่าคะแนนของความคิดเห็นที่เห็นด้วยและเฉย ๆ ไม่แน่ใจในการทำหน้าที่ของสื่อบุคคลในการเป็นตัวอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตามพุทธศาสนา ในขณะที่ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างยิ่งในการทำหน้าที่ของสื่อบุคคลในการพัฒนาชุมชนหน้าวัดไผ่ล้อม ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ว่า พระน้ำฝนเน้นการพัฒนาที่เป็นสาธารณประโยชน์ให้กับวัดและชุมชนในสิ่งที่ป็นรูปธรรมมากกว่า ซึ่งจากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า ประเด็นหนึ่งที่ทำให้พระน้ำฝนเน้นการพัฒนาในด้านถาวรวัตถุ หรือสาธารณประโยชน์ให้กับชุมชนมากนั้น เนื่องจากว่า ในช่วงที่หลวงพ่อบุญเพ็งจะมรณภาพ พระน้ำฝนได้รับเสียงวิจารณ์จากในชุมชนรอบข้างว่า คงจะเป็นพระอยู่ได้อีกไม่นาน ก่อนที่ลาสิกขาบท และนำเงินที่ประชาชนบริจาคไปใช้ในเรื่องส่วนตัว พระน้ำฝนจึงต้องการสร้างสิ่งที่สามารถเห็นได้เป็นรูปธรรม เพื่อลบคำวิจารณ์เหล่านั้น จึงได้เน้นการสร้างสาธารณประโยชน์ และเพื่อเป็นการพัฒนาชุมชนที่สามารถมองเห็นได้

นอกจากนี้จากการเก็บข้อมูลแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง จะพบว่า ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นด้วยกับการที่วัดไผ่ล้อมได้ทำหน้าที่ทั้งสถาบันทางศาสนาควบคู่ไปกับการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวิถีพุทธ รวมถึง ยังเห็นด้วยกับการที่วัดได้มีการพัฒนาชุมชนหน้าวัดไผ่ล้อม จากการตั้งโรงเรียนวัดไผ่ล้อม การส่งเสริมให้มีอาชีพภายในชุมชนและการตั้งศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรมให้แก่เยาวชน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ว่า การทำหน้าที่ดังกล่าวของวัดไผ่ล้อม ได้สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐในด้านบทบาทของพระสงฆ์ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, อ้างถึงใน บำรุงสุขพรรณ, 2543, น. 2-4) ที่ได้กล่าวถึงบทบาทภารกิจของคณะสงฆ์ ไว้ว่า วัดควรปรับเปลี่ยนบทบาทให้ทันกับสังคมในเชิงรุก คือ จัดโครงการและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม และมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยดึงศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัด และพระเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชน รวมไปถึงควรเป็นแหล่งเรียนรู้ของเยาวชนและประชาชนเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชน โดยเป็นศูนย์กลางประสานวิทยากรช่วยอบรมประชาชนด้านอาชีพ ตัวอย่าง เช่น หลาย ๆ วัดได้ดำเนินการอยู่ หรือจัดห้องสมุดชุมชนและพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศาสนธรรม ศาสนปฏิบัติ เพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาตามอัธยาศัย

นอกจากนี้ การเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวิถีพุทธของวัดไผ่ล้อมด้วยนั้น จากการเก็บข้อมูลพบว่า ส่วนใหญ่ เห็นด้วยกับการทำหน้าที่ดังกล่าว โดยการที่วัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวิถีพุทธ ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของตนแต่อย่างใด ซึ่งการที่วัดไผ่ล้อมได้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวด้วยนั้น เพราะเกิดจากการพัฒนาทางด้านวัตถุ ไม่ว่าจะเป็น พระอุโบสถหลังใหม่ที่เพิ่มความสวยงามในการบูรณะมากขึ้น วัดถุ่มมงคลที่มีชื่อเสียงของหลวงพ่อบุญ รวมไปถึงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในวัด ให้มีความสวยงามมากยิ่งขึ้น สิ่งเหล่านี้ ล้วนเกิดจากการ

พัฒนาทางด้านวัตถุทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม สมบูรณ์ สุขสำราญ (2533, น. 53-55) ได้เสนอแนวทางไว้ว่า การพัฒนาทางด้านวัตถุนั้นจะต้องเป็นไปโดยไม่บันทอน หรือทำลายสภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น และวิถีชีวิตทางสังคมดั้งเดิมของประชาชน ซึ่งวัดไผ่ล้อม ก็ได้สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าวในเรื่องของการพัฒนาทางด้านวัตถุด้วยเช่นกัน

จากผลการวิจัยนั้นสามารถวิเคราะห์ได้ว่า การที่วัดไผ่ล้อมได้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวิถีพุทธนั้น ไม่ได้ส่งผลให้การทำหน้าที่ของสถาบันทางศาสนาลดน้อยลง จากการเก็บข้อมูลในส่วนของเชิงปริมาณ ซึ่งส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างนั้นไม่รู้สึกรู้ว่า การที่วัดไผ่ล้อมเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวิถีพุทธแล้วนั้นส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของตนเอง แต่ยังคงทำหน้าที่ของสถาบันศาสนาที่พึงมีต่อชุมชนได้อย่างครบถ้วน ซึ่งนับว่าเป็นการพัฒนาที่ถูกต้องและเหมาะสม ดังนั้นการพัฒนาของสถาบันศาสนาที่ดี คือ การทำตามหน้าที่หลักของสถาบันทางศาสนาในขั้นแรก คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่วนการพัฒนาด้านอื่น ๆ นั้น สามารถมีขึ้นได้ตามความเหมาะสม แต่ทั้งนี้ ต้องไม่ส่งผลกระทบในทางที่ไม่ดีต่อชุมชนที่อยู่บริเวณรอบวัด

ปัจจัยที่ทำให้กลยุทธิ์การสื่อสารของหลวงพ่อบุญและพระน้ำฝนในฐานะสื่อบุคคลมีความเหมือนและความแตกต่างกัน

นอกจากการอธิบายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยแล้วนั้น ผู้วิจัยนำเสนอการอธิบายถึงปัจจัยที่ทำให้การสื่อสารของหลวงพ่อบุญและพระน้ำฝนมีความเหมือนและความแตกต่างกัน ในกลยุทธิ์การสื่อสารด้านต่าง ๆ ตามประเด็นดังต่อไปนี้

1. กลยุทธิ์การสื่อสารเพื่อการจัดการ

ลักษณะการสื่อสารที่เหมือนกันในการสื่อสารเพื่อการจัดการของหลวงพ่อบุญและพระน้ำฝนก็คือลักษณะการไหลเวียนข้อมูลข่าวสารภายในวัดไผ่ล้อมเป็นแบบแนวตั้งและแนวดิ่ง โดยปัจจัยที่ทำให้การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารภายในวัดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากว่าลักษณะการบริหารองค์ของหลวงพ่อบุญและพระน้ำฝนเป็นไปในลักษณะเดียวกัน คือ มีผู้บริหารสูงสุดองค์เดียวในการดูแลความเรียบร้อย การแจ้งข่าวสาร และเปิดโอกาสให้พระลูกวัดและเด็กวัดแจ้งข่าวสารที่พระเจ้าอาวาสไม่ได้รับทราบมาก่อนได้ สำหรับลักษณะที่แตกต่างกันนั้น พบตามประเด็นต่อไปนี้ คือ ประเด็นแรก คือในสมัยพระน้ำฝนมีการใช้การสื่อสารเพื่อการจัดการความขัดแย้ง ในขณะที่ในสมัยหลวงพ่อบุญไม่มี ทั้งนี้เนื่องจากในสมัยหลวงพ่อบุญนั้นพระลูกวัด ลูกศิษย์วัดยังมีไม่มากเท่าในปัจจุบัน การดูแลภายในวัดจึงเป็นไปได้อย่างมีระบบระเบียบ ความขัดแย้งจึงไม่ค่อยปรากฏขึ้น แต่ในขณะที่สมัยพระน้ำฝนนั้น ด้วยภาระงานที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้มีผู้เข้ามาอยู่ในวัดมากขึ้น ทั้งพระลูกวัด ลูกศิษย์วัด ตลอดจนพ่อค้าแม่ค้าภายในบริเวณวัด ทำให้เกิดโอกาสที่จะเกิดความขัดแย้งภายในวัดได้ง่ายมากขึ้น ทำให้เกิดการสื่อสารเพื่อการจัดการความขัดแย้งขึ้น

ประเด็นต่อมาที่มีลักษณะการสื่อสารที่แตกต่างกัน คือ ในสมัยหลวงพ่อบุญมี การใช้ตนเองเป็นสื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อการจัดการภายในวัด โดยใช้อิทธิพลของสื่อบุคคล คือ ความน่าเชื่อถือ เป็นที่น่าไว้วางใจ จนทำให้เกิดความดึงดูดใจ ในขณะที่พระน้ำฝนไม่พบ ปัจจัยก็ เพราะด้วยบุคลิก ลักษณะของหลวงพ่อบุญซึ่งพูดน้อย นิ่ง สุขุม มาตั้งแต่ในวัยเยาว์ ทำให้สามารถ สร้างความน่าเชื่อถือ ความศรัทธาได้ด้วยบุคลิกภาพของตนเอง ในขณะที่พระน้ำฝนนั้นมีบุคลิก เป็นคนเฝื่องวาง เสียงดัง ดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในภูมิหลังของท่าน บุคลิกภาพจึงมีผลต่ออิทธิพลในการ สร้างความศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนได้

ประเด็นที่สุดท้ายที่มีความแตกต่างกันก็คือ ในทักษะการสื่อสาร โดยที่หลวงพ่อบุญ มีใช้การสื่อสารเชิงอวัจนะ ได้แก่ การปฏิบัติตนให้ดูเป็นตัวอย่างแทนคำพูด ในขณะที่พระน้ำฝนใช้ การสื่อสารเชิง วัจนะ คือ การพูดตรงไปตรงมา โดยปัจจัยความแตกต่างในประเด็นนี้ ก็เป็นผลมา จากความแตกต่างในเรื่องบุคลิกภาพด้วยเช่นกัน กล่าวคือ หลวงพ่อบุญเป็นพระที่พูดน้อย นิ่ง ก็ จะ เน้นการปฏิบัติให้ดูแทนการพูดเป็นหลัก แต่ในขณะที่พระน้ำฝนชอบการสื่อสารที่ตรงไปตรงมา ชัดเจนในทันที ก็จะใช้การสื่อสารเชิงวัจนะเป็นส่วนมาก

2. กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

สำหรับกลยุทธ์ในประเด็นนี้ พบลักษณะการสื่อสารที่เหมือนและแตกต่างกัน ดังนี้ ลักษณะการสื่อที่แตกต่างกัน พบในประเด็นต่อไปนี้ ประเด็นแรก หลวงพ่อบุญใช้ตนเองเป็นสื่อ บุคคลในการสอนพระพุทธศาสนา โดยใช้ในลักษณะเช่นเดียวกับการสื่อสารเพื่อการจัดการ นั่นคือ อิทธิพลของสื่อบุคคล ในขณะที่พระน้ำฝนไม่พบลักษณะการสื่อสารดังกล่าว ในประเด็นนี้ ปัจจัยที่ ทำให้เกิดลักษณะการสื่อสารที่แตกต่างกันนั้น ยังคงเป็นผลมาจากบุคลิกภาพของหลวงพ่อบุญ ที่ สามารถสร้างความน่าเชื่อถือ เคารพ ศรัทธาได้ด้วยเพราะบุคลิกสุขุมของท่านที่เป็นอยู่แล้ว เช่น ตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่กล่าวว่า “แค่เห็นท่านก็เกรงกลัวต่อการทำบาป” ได้

ประเด็นต่อมา ก็คือ การใช้กลยุทธ์สื่อ หลวงพ่อบุญใช้สื่อวัตถุ คือ วัตถุมงคล มาเป็น เครื่องมือที่ใช้ในการสอนธรรมะแก่ผู้ทีบูชา ในขณะที่พระน้ำฝนเลือกการใช้สื่อผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ได้แก่ สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ทั้งนี้เนื่องจากหลวงพ่อบุญ ด้วยภูมิหลังของท่าน ที่มีความชำนาญในเรื่อง ของวัตถุมงคล จากการเรียนวิชามาจากปู่ย่าม จนทำให้วัตถุมงคลเป็นที่ยอมรับของพุทธศาสนิกชน ทั่วไป ประกอบกับวัตถุประสงค์ในการสร้างวัตถุมงคลของท่าน คือ การมีไว้เพื่อไม่ประมาทไม่ใช่ให้ งบประมาณ ทำให้ท่านนำสื่อวัตถุมงคลใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในขณะที่พระน้ำฝน จากข้อมูล ที่ พบว่า ภูมิหลังของท่านนั้น ไม่ได้มีความชำนาญในเรื่องของวัตถุมงคลเท่าหลวงพ่อบุญ ประกอบกับ พระน้ำฝนค่อนข้างให้ความสำคัญกับสื่อที่เป็นมวลชนอยู่เป็นส่วนใหญ่ เพราะมองถึงประโยชน์ใน

การนำสื่อมวลชนมาใช้ในการสื่อสาร นำมาสู่การเผยแพร่ธรรมะของพระน้ำฝน ที่ใช้การสื่อสารผ่านสื่อที่เป็นมวลชนเป็นส่วนมาก

ลักษณะการสื่อสารที่แตกต่างกันในประเด็นต่อมา คือ พระน้ำฝนมีการวิเคราะห์ผู้รับสารและความเข้าใจในบริบทของกลุ่มผู้รับสาร ในขณะที่หลวงพ่อบุญไม่พบ กล่าวได้ว่า เป็นผลมาจากด้วยความที่พระน้ำฝนเป็นพระในยุคสมัยใหม่ ที่คนเข้าวัดเริ่มมีมากขึ้น และครอบคลุมในทุกกลุ่มวัย ความแตกต่างของกลุ่มผู้รับสารย่อมมีความหลากหลาย แต่ในขณะที่ช่วงหลวงพ่อบุญนั้น คนเข้าวัดส่วนมาก ก็จะเป็นกลุ่มวัยกลางคนไปจนถึงผู้สูงอายุ ซึ่งความแตกต่างของลักษณะกลุ่มผู้รับสารมีไม่มากเท่าในปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังพบว่า ลักษณะการสื่อสารที่แตกต่างกันอีกประเด็นหนึ่ง คือ พระน้ำฝนมีการใช้กลยุทธ์สาร คือ การเลือกลักษณะเนื้อหาสารเพื่อการพัฒนา ในขณะที่หลวงพ่อบุญไม่ปรากฏลักษณะการสื่อสารดังกล่าว ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่พระน้ำฝนมีการวิเคราะห์ผู้รับสารและความเข้าใจในบริบท ทำให้ต้องมีการเลือกเนื้อหาสารเพื่อการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้รับสารในแต่ละกลุ่ม แต่สำหรับหลวงพ่อบุญ สารที่ท่านใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับบาป บุญ คุณ โศภะทั่วไป ไม่ได้มีการกำหนดเนื้อหาตามแต่ละกลุ่มของผู้รับสาร แต่เป็นเนื้อหาที่ใช้สื่อสารในทุกกลุ่ม ทั้งนี้เพราะหลวงพ่อบุญไม่ได้มีการวิเคราะห์กลุ่มผู้รับสาร

ทักษะการสื่อสารของหลวงพ่อบุญและพระน้ำฝน เป็นอีกลักษณะการสื่อสารหนึ่งที่มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง คือในเรื่องของการใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษา โดยยังคงเป็นผลมาจากความแตกต่างทางด้านบุคลิกภาพของทั้ง 2 รูป นำมาซึ่งความแตกต่างกันของลักษณะการสื่อสาร กล่าวคือ จากภูมิหลังความนิ่ง สุขุมของหลวงพ่อบุญทำให้เมื่อท่านต้องการสื่อสารก็จะให้ความสำคัญกับผู้รับสารเป็นหลัก ในขณะที่ภูมิหลังของพระน้ำฝน ที่พูดตรงไปตรงมา โผงผาง ก็ให้ความสำคัญกับผู้ส่งสารเป็นหลัก

ประเด็นสุดท้าย คือ ลักษณะการพัฒนาของหลวงพ่อบุญเป็นการพัฒนาที่เน้นทางด้านจิตใจ ในขณะที่พระน้ำฝนเน้นการพัฒนาในด้านการสร้างสาธารณวัตถุ ปัจจุบันประเด็นนี้ พิจารณาได้ว่าเนื่องจากหลวงพ่อบุญเป็นพระสงฆ์ที่อยู่ในสมัยที่ยังคงให้ความสำคัญกับการสอนธรรมะ เพื่อการประพฤติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี จึงเน้นการพัฒนาทางด้านจิตใจเป็นสำคัญ ในขณะที่พระน้ำฝน เป็นพระสมัยใหม่ และมองว่า การสร้างสิ่งเป็นรูปธรรม เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของคนในชุมชนนั้น เป็นสิ่งที่สามารถมองเห็นได้ ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าของสภาพสังคม ทำให้ต้องมีการสร้างที่เป็นสาธารณประโยชน์เพื่ออำนวยความสะดวกได้มากขึ้น

3. กลยุทธ์การสื่อสารภายนอกวัดไผ่ล้อม

กลยุทธ์การสื่อสารภายนอกวัดไผ่ล้อมนี้ ผลการวิจัยไม่พบลักษณะการสื่อสารที่เหมือนกันของพระเจ้าอาวาสทั้ง 2 รูป สำหรับลักษณะการสื่อสารที่แตกต่างกัน พบในประเด็นต่อไปนี้เป็นประเด็นแรก ในสมัยหลวงพ่อดำการสื่อสารภายนอกวัดเป็นการสื่อสารในเชิงรับแต่ในพระน้ำฝนนั้นเป็นการสื่อสารเชิงรุก

ซึ่งปัจจัยนี้ เป็นอิทธิพลมาจากความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมโดยรอบ ที่มีการพัฒนามากขึ้น การเข้ามาของเทคโนโลยี ทำให้มีช่องทางการสื่อสารเป็นทางเลือกมากขึ้น จึงทำให้ในสมัยพระน้ำฝนสามารถเน้นการสื่อสารเชิงรุกได้ ประกอบกับว่า ในปัจจุบันหากเป็นการสื่อสารเชิงรับอย่างเดียวก็คงไม่สามารถสื่อสารสู่ภายนอกวัดได้มากพอเท่าในสมัยหลวงพ่อดำ ดังนั้นการสื่อสารเชิงรุกจึงเกิดขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม

ประเด็นต่อมา คือมีการใช้สื่อบุคคลในการสื่อสารแบบปากต่อปากในสมัยหลวงพ่อดำแต่ในสมัยพระน้ำฝนไม่พบปรากฏการณ์ดังกล่าว อภิปรายได้ว่า ปัจจัยลักษณะการสื่อสารดังกล่าวนี้ เป็นผลมาจากความศรัทธาในอิทธิปาฏิหาริย์วิเศษของหลวงพ่อดำ ทำให้เกิดการสื่อสารแบบปากต่อปาก และเป็นลักษณะที่ค่อนข้างชัดเจนมากที่สุด แต่สำหรับในช่วงพระน้ำฝนนั้น เนื่องจากการสื่อสารในช่วงนี้ เน้นการสื่อสารผ่านสื่อมวลชนเป็นส่วนใหญ่ ทำให้การสื่อสารปากต่อปากไม่ปรากฏเด่นชัดเท่าในสมัยหลวงพ่อดำ

ประเด็นสุดท้ายคือ การใช้กลยุทธ์สื่อที่แตกต่างกัน ในสมัยพระน้ำฝนเป็นการสื่อสารที่เน้นไปที่สื่อประเภทต่าง ๆ และการเข้าถึงสื่อมวลชน แต่หลวงพ่อดำจะใช้การสื่อสารที่มีอยู่แล้ว ไม่ได้มีการวางแผนการสื่อสารภายนอกวัดเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องมาจากลักษณะการสื่อสารที่ในสมัยหลวงพ่อดำจะเป็นการสื่อสารเชิงรับมากกว่าเชิงรุก แต่สำหรับพระน้ำฝนที่เน้นการสื่อสารเชิงรุกมากกว่า ทำให้มีการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ รวมถึงสื่อมวลชนมาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารมากขึ้น

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการพัฒนาวัดไผ่ล้อม จ.นครปฐม ยังสามารถนำไปเป็นแนวทางในเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป เช่น

1. เป็นแนวทางให้กับพระสงฆ์ผู้นำวัดในการเลือกวิธีการสื่อสารให้เหมาะสมกับการพัฒนาในสภาพชุมชนนั้น ๆ ตามแนวทางที่สอดคล้องกับนโยบายทางภาครัฐ

2. เป็นการเพิ่มองค์ความรู้ในส่วนของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาให้สถาบันทางศาสนาคือวัดและพระสงฆ์ในสังคมไทย มีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมไทยมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการพัฒนาวัดไผ่ล้อม จ.นครปฐม เป็นการวิจัยกลยุทธ์การสื่อสารในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การสื่อสารเพื่อการจัดการ การสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการสื่อสารภายนอกวัดไผ่ล้อม รวมถึงศึกษาความคิดเห็นของคนในชุมชนหน้าวัดไผ่ล้อมที่มีต่อการพัฒนาวัด ซึ่งผลที่ได้สามารถนำไปเป็นวรรณกรรมต้นแบบในการวิจัยในเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป เช่น

1. การวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของสถาบันทางศาสนาพุทธที่อยู่ในเขตชุมชนอื่น ๆ ในเรื่องการพัฒนาชุมชนในบริเวณนั้น ทั้งการพัฒนาทางด้านจิตใจและทางด้านวัตถุ

2. การวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของสถาบันทางศาสนาอื่น ๆ เช่น ศาสนาคริสต์ อิสลามที่มีถิ่นที่ตั้งภายในประเทศไทยและส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในบริเวณนั้น ๆ